

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZÍNPADI DÍSZLET MEGVÁLTOZTATÁSA

SZJSZT- 39/07/1

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A bíróság által feltett kérdések

A bíróság felkéri a Szerzői Jogi Szakértő Testületet, hogy 60 napon belül a következő kérdésekre nézve készítsen szakértői véleményt.

1. Felhasználható volt-e a G. B. által a kőszínházba tervezett (valamint kivitelezett és felhasznált) díszlet a Szegedi Szabadtéri Játékokon megtartott előadáshoz, vagy sem?
2. Amennyiben a kőszínházban tartott előadáshoz használt díszlet mellett egyéb kiegészítő vagy módosított díszlet felhasználása vált szükségessé, az az eredeti tervek, illetve az azok alapján elkészített díszletek megváltoztatását jelentik-e, és egészében a Szegedi Szabadtéri Játékokon felhasznált díszlet látványa a szerző becsületére, vagy szakmai jó hírnevére sérelmes lehetett-e vagy sem?
3. Az alperes által technikai jellegű módosításoknak említett kiegészítő elemek vagy változtatások igényeltek-e díszlettervezői tevékenységet vagy sem?
4. Megállapítható-e az, hogy az eredeti díszlettervezéssel kapcsolatban elkészített egyes elemek kerültek csak felhasználásra a Szegedi Szabadtéri Játékokon technikai jellegű változtatásokkal vagy sem?
5. Amennyiben technikai jellegű módosításokon túli díszletváltoztatás tapasztalható, azzal az eredeti, a kőszínházra tervezett díszlet egysége vagy látványa megtörik-e, és az eredeti tervek alapján készült díszlethez képest teljesen más látványt mutat-e?

Az eljáró tanács válasza

Ad 1. A kérdést az eljáró tanács mind scenikai, mind ahhoz kapcsolódó jogi szempontból megvizsgálta.

Az eljáró tanács egyhangú álláspontja szerint a G. B. által a kőszínházba tervezett, az alperes által kivitelezett és felhasznált díszlet a Szegedi Szabadtéri Játékokon megtartott előadásokon változtatás és kiegészítés nélkül nem volt felhasználható.

Ez szükségképpen maga után vonja azt, hogy az alperes által a színházban felhasznált díszletekből bizonyos elemeket el kellett hagyni (függőhíd), illetve ki kellett egészíteni a két színház közötti objektív (technikai, méretbeli, időjárási stb.) különbségek miatt.

Ezt a ténykérdést az alperesi színház és a Szegedi Szabadtéri Játékok között Szegeden, 2005. január 31-én létrejött szerződésben is rögzítették (II. 14. francia bekezdés 3. oldal).

A kérdésre adott jogi válaszként az eljáró tanács megállapítja, hogy az alperes a színházban felhasznált díszleteket a vizsgált felhasználási szerződések alapján a Szegedi Szabadtéri Játékokon tartott előadások alkalmából csak változatlan formában használhatta volna fel.

A felhasználási engedély nem foglalta magában a díszletterv átdolgozásának jogát: az Szjt. 47. §-ának (1) bekezdése szerint ugyanis „*a felhasználási engedély csak kifejezett kikötés esetén terjed ki a mű átdolgozására*”. A felek eredeti megállapodása az átdolgozásra (illetve a szerződés szóhasználatával élve: módosítására, adaptálására) vonatkozóan is tartalmazott rendelkezést, azt a szerző kifejezetten fenntartotta saját maga számára. A szerződésmódosítás szövege e rendelkezést már nem vette át, ez azonban nem jelenti azt, hogy a felperes az átdolgozásra engedélyt adott volna. Amennyiben tehát az alperes a felperes díszlettervét átdolgozott formában használta fel a szabadtéri előadások során, erre a vizsgált felhasználási szerződések alapján nem szerzett jogosultságot.

Ad 2. A kérdés több alkérdést tartalmaz, amelyek közül az elsőre adott válasz determinálja a másik kettőre adott válasz lehetőségeit. Az eljáró tanács ezért a kérdésekre egyenként válaszol.

Szükséges volt-e a kőszínházban tartott előadáshoz használt díszlet mellett egyéb kiegészítő vagy módosított díszlet felhasználása?

Az eljáró tanács véleménye szerint általánosságban elmondható, hogy a kőszínházi és a szabadtéri előadások jellegének különbsége – még a színpadok méretazonosságának esetében is – a díszlet kisebb-nagyobb módosítását teheti szükségessé. Ez a perbeli szabadtéri előadás esetében sincs másként: egyrészt a két színpad közötti méretkülönbség, másrészt a szabadtéri színpad egyéb, a kőszínháztól eltérő tényezői indokolhatták a kőszínházi díszlettől részben eltérő díszlet használatát. Az esetleges kiegészítő díszletelemek használatának szükségessége ugyanakkor már nem csupán a fenti, objektívnek nevezhető tényezők függvénye. Az eltérő színpadi adottságok miatt esetlegesen, szubjektív okokból vagy akár szükségszerűen módosuló rendezői koncepció sem vezethet oda, hogy az eredeti díszleteket oly módon változtassák meg a tervező engedélye nélkül, hogy az átdolgozásnak minősüljön.

A kiegészítő/módosított díszlet felhasználása az eredeti tervek, illetve az azok alapján elkészített díszletek megváltoztatását jelenti-e?

Jelen ügyben a szabadtéri előadáson – amint erről a per folyamán a felek is egybehangzóan nyilatkoztak – mind kiegészítő, mind módosított díszletelemek felhasználása történt. Az eljáró tanács ezért a második részkérdésre adott válaszában e tényhelyzetből indult ki.

Az eljáró tanács a megküldött dokumentumok alapján megállapította, hogy a szabadtéri előadásban felhasznált díszlet az eredeti tervekhez, illetve a kőszínházi előadásban felhasznált díszlethez képest több helyen is megváltoztatásra került. A megküldött DVD-felvételek alapján az eljáró tanács a következő fontos különbségeket állapította meg.

a) a kőszínházi eladásban a színpadkép jobb oldalán elhelyezkedő, a középső díszletelemet a jobb szélén elhelyezkedő díszletelemmel összekötő íves oszlopsor a szabadtéri előadásból teljes egészében hiányzik. Ez nemcsak a DVD-n csatolt felvételeken, hanem az alperes által mellékelte ún. világítási képeken is jól látható;

b) a díszletkáporna szinte csak jelzésszerű, fényhatással operáló keresztjének külső képe a szabadtéri előadásban koncepcionálisan is különbözik a kőszínházi előadás archaizáló jellegű, lényegesen részletezettebb, ikont ábrázoló keresztjétől;

c) a kőszínházi előadás egyik jelenetéhez használt függőhíd a szabadtéri előadásban nem szerepel;

d) a sírkamra oltára a szabadtéri előadásban – bár bizonyos részleteiben (pl. a közepén álló keresztmötívumban) hasonlít (vagy azonos) a kőszínházi előadásban felhasznált díszletelemhez – gyakorlatilag csaknem új elemnek tekinthető, mivel megjelenése, kidolgozottsága sok szempontból jelentősen eltér az eredeti koncepciótól (oszlopok száma és megjelenítése, az oltárhoz vezető lépcsősor menete, az oltár felső lezárása);

e) a szabadtéri előadásban új álkőfal is megjelenik az egyes díszletelemek között.

Az e kérdésre adott válasznál szükséges megemlíteni azt is, hogy a díszlet megváltoztatása történhet – és jelen esetben történt is – az egyes díszletelemek elhagyásával is, ha az elhagyás az adott díszlet képét jelentősen megváltoztatja.

A szabadtéri előadásban felhasznált díszlet látványa a szerző becsületére vagy jó hírnevére sérelmes lehetett-e vagy sem?

A szabadtéri előadás díszlete több helyen lényegesen különbözött az eredeti, a korhű jellegét jobban követő felfogástól. A látványegységnek az alábbi, 5. kérdésre adott válaszában részletesebben kifejtett megbontása, az egyes díszletelemek (káporna, oltár) technikai követelmények által nem indokolható módosítása összességében azonban arra nem volt alkalmas, hogy a nézőben a szerző becsületére vagy jó hírnevére sérelmes benyomás alakuljon ki.

Kétségtelen ugyanakkor, hogy az eredeti mű vonásai több helyen lényegesen megváltoztak, és szakmai körökben ez akár negatív megítélést is eredményezhet.

Ad 3. Az egyes, az eredeti tervben és kőszínházi előadásban szereplő elemek elhagyása – amennyiben azt nem pótolták új elemmel – díszlettervezői munkát nem feltétlenül igényelt. Az eljáró tanácsnak megküldött felvételek alapján ugyanakkor nem állapítható meg egyértelműen, csak a felek nyilatkozataiból következtethető, hogy a díszlettervek egyes esetekben nem vagy nem csupán külső megjelenésükben változtak meg (méterarány, teherbíró képesség stb. is változhatott). E változások egy részét indokolhatja a szabadtéri színpad elté-

rő jellegzetességeiből fakadó technikai szükségszerűség, más részük azonban tervezési feladatokat is igényelhetett (ennek megállapításához ugyanakkor minimálisan szükséges lett volna a szabadtéri előadásra átdolgozott díszletek tervrajza is). A díszlettervezői munkáról ugyanakkor általánosságban elmondható, hogy az nem merül ki a néző számára befogadható elemek megtervezésében: komplexebb feladatként a nem látható elemek tervezésében is megjelenhet a tervező művének egyéni-eredeti jellege.

Az esztétikai megjelenésben is különböző díszletelemek közül a II. felvonásban szereplő oltár esetében mindenképpen olyan jelentős átdolgozás történt, ami díszlettervezői tevékenységet igényelt.

Ad 4. Az eljáró tanács megállapítja, hogy az eredeti díszlettervek alapján készült egyes díszletelemek nem csupán technikai jellegű változtatással kerültek felhasználásra a Szegedi Szabadtéri Játékokon, hanem egyes díszletelemek tekintetében lényeges változtatások történtek kihagyás vagy átdolgozás útján.

Így például a szabadtéri előadás II. felvonásában látható oltárdíszlet jelentősebben különbözik az eredeti tervektől, illetve az az alapján megvalósított díszlettől, mint azt a technikai jellegű változtatások indokoltá tennék. Az I. felvonás kápolnájának stilizált keresztdíszítése a technikai jellegű változtatás esetleges igényével ugyancsak nem indokolható, esztétikailag új megoldás.

Ad 5. A kérdés több alkérdést foglal magában. Egyrészt a kőszínházra tervezett díszlet annak a középkori városok felépítésére utaló és kissé komor, fenyegető hangulatú, tömör szerkezete – főként a középső és a jobb oldali díszletelemet összekötő íves oszlopsor hiánya miatt – a szabadtéri előadásban jelentősen megváltozott: ennek helyére új dísztelem sem került, csupán a háttérfüggöny, illetve egy fémhíd látható. Az eredeti, egységes díszletkép ezáltal jelentősen megbomlik: az összekötőelem nélkül maradt díszletelemek ezáltal mintha „funkcionalitásukból” veszítenének, a szabadtéri előadáson sokkal inkább stilizált elemnek tűnnek, mint a kőszínházi előadásban.

A szabadtéri előadás látványa sokban különbözik a kőszínházi előadásétól, a fentebb már ismertetett új díszletelemeknek, illetve az egyes eredeti elemek elhagyásának köszönhetően, amelyek a kőszínházra tervezett díszlet egységét, illetve látványát megtörik.

Mindazonáltal nem állítható, hogy a szabadtéri előadás díszlete a kőszínházihoz képest teljesen más látványt mutat: az előadáson dominálnak az eredeti díszlettervben szereplő elemek.

A Fővárosi Bíróság 30. számú megkeresésében azt kérte a testülettől, hogy a szakértői megállapításoknál az eljáró tanács vegye figyelembe a felperes 35. számú beadványában foglaltakat is.

A felperes kérdései

1. Szerzői jogi szempontból minek minősíthető az O. színház színpadához készült díszlet-terveknek az ennyire eltérő méretű, technikai-technológiai adottságú, és egyéb fizikai körülményeit illetően is eltérő színpadra „igazítása”, megváltoztatása?

Az eljáró tanács a kérdés megválaszolásával utal a Fővárosi Bíróság 2. és 4. számú kérdésére adott válaszára. A szabadtéri előadáson felhasznált díszlet nem csupán a mű lényegét nem érintő, a felhasználáshoz elengedhetetlen technikai jellegű, hanem a díszletterv bizonyos elemei esetében ezen túlmenő változtatásokat is tartalmaz.

2. Az 1. pont megválaszolását követően foglaljon állást a Szerzői Jogi Szakértő Testület arról: véleménye szerint jogszerű-e, hogy a szerző engedélye, hozzájárulása nélkül más az ő tervét ily módon megváltoztassa?

Tekintettel arra, hogy a kőszínházban eredetileg felhasznált díszleteket a szabadtéri előadások számára lényegesen megváltoztatták, a szerző engedélye ehhez mindenképpen szükséges lett volna (utalunk a Fővárosi Bíróság 1. számú kérdésére adott válaszukra).

3. Ha olyan volumenű tervváltoztatás történik, mint jelen esetben, s ehhez tervezőt nem alkalmaznak (vagy nem nevesítenek), kié a felelősség (anyagi) annak színpadi felállításából eredő probléma bekövetkezése esetén?

E kérdés megválaszolása nem tartozik az eljáró tanács kompetenciájába, és nem tárgya pernek.

*Dr. Szilágyi István, a tanács elnöke
Dr. Gondol Daniella, a tanács előadó tagja
Dr. Gyimesi László, a tanács szavazó tagja*

FOTÓRÉSZLET FELHASZNÁLÁSA ÚJ SZERZŐI MŰ LÉTREHOZÁSÁHOZ

SZJSZT-40/07

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A Fővárosi Bíróság által feltett kérdések

1. Határozottan megállapítható-e az, hogy az elsőrendű felperes által tervezett honlap, illetve a felperes által készített és megjelentetett nyelvkönyv borítója – a 11. sorszámú jegyzőkönyvhöz F/11/3. szám alatt csatolva – a fotóügynökségtől beszerzett kép felhasználásával készült-e el vagy sem?

2. Amennyiben a kép felhasználásával készült el az elsőrendű felperes által összeállított, a honlapon is szereplő ábra, illetve a nyelvkönyv borítója, az ehhez képest önálló, eredeti, szerzői jogi védelmet élvező alkotásnak minősül-e vagy sem?

3. Az alperes által forgalmazott termék csomagolóanyaga, amely a kereseti kérelemnek a tárgya, mennyiben hasonlít, illetőleg mennyiben különbözik az elsőrendű felperes által tervezett borítótól, illetőleg a honlapon felhasznált képtől, a felperes, illetőleg az alperes anyaga végleges elkészültének időpontjában?

4. Készülhetett-e az alperes által felhasznált csomagolóanyag az elsőrendű felperes által összeállított honlaphoz tartozó képi anyag alapján?

5. Kizárható-e az a feltételezés, hogy az elsőrendű felperes által tervezett ábrával egyidejűleg – hozzátétőleg hasonló időpontban – tervezték meg az alperes árujához a sérelmezett csomagolóanyagot?

6. Megállapítható-e, hogy az alperes által tervezett termékcsalád minden egyes darabjához készített csomagolóanyag terve egy egységes koncepció része volt, és körvonalazható-e az, hogy a koncepciónak melyek voltak a lényeges motívumai, elemei?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad 1. E kérdés megválaszolásánál figyelemmel kell lenni Sz. N. másodrendű felperes nyilatkozatára, amely szerint férjével, T. P. elsőrendű felperessel a „pink hajú nő/Laureen March” képet 2005-ben megvásárolták az S. E. Kft. G. Fotóügynökségtől, amelyet felhasználtak a nyelvkönyv borítójához. Ezt az állítást a per folyamán az alperes sem vitatta.

Az eljáró tanács álláspontja szerint az F/11/3. szám alatt csatolt eredeti fotó és az 5 perc angol nyelvűtan című, 2005-ös kiadású könyv borítóján felhasznált fotó igen feltűnő eltéréseket mutat, amelyek egyértelműen arra utalnak, hogy a két képen látható női arc nem ugyanannak a nőnek az arca, és az ehhez járuló alkotói megformálás is jelentősen eltér. A nyelvkönyv borítóján szereplő nő haja látszik, míg a másik alakon egyáltalán nem látható haj; a nyelvkönyv borítóján a nő szemöldöke jóval íveltebb, visszahajlik, míg a másik nő szemöldöke meredeken felfelé irányul; a nyelvkönyv borítóján szereplő nő orra is teljesen más alakú: ennek az arcnak az orrlyukai látszanak, a másik arcon ez nem látható; a nyelvkönyv borítóján szereplő nő arcán ugyancsak elmosódva, de jóval kevésbé telt ajkak láthatók, mint a másik fotón. Végül: a könyvborítón szereplő arc jóval visszafogottabban, púderrózsaszínnel sminkelt, természetesebb hatást kelt, a másik arc egyértelműen művészi céllal, határozottan lilába hajló és ezüstös/fehér árnyalatokkal van színezve, és az alsó szempillákon egy gyöngy alakú, nyilvánvalóan az alkotó által elhelyezett, mesterséges könnycsepp látható. Nem túlzás azt állítani, hogy a két kép között összesen a szem zöld színe közös, illetve az, hogy mindkettőn egy-egy női arc (részlete) látható.

Mindezekből következően az eredeti fotó konkrét, szerzői jogi értelemben vett felhasználása a könyvborítóban nem kimutatható, legfeljebb ihletként: a képen nem ugyanannak a nőnek az arca, teljesen eltérő színezéssel, nem ugyanabban a kiterjedésben jelenik meg, mint a borítón. A borító és az F/11/3. szám alatt csatolt fotó közötti hasonlóságként csak a színvilág távoli rokonsága és a női arc mint eszköz használata állapítható meg. Az ihletként való hasznosítás ugyanakkor nem szerzői jogi kategória, a művek (és az alkotók) ilyen szintű egymásra hatása a kultúra fejlődésének azon jelensége, amelyhez – az alkotás szabadságának megőrzése érdekében – nem társul felhasználásiengedély-kéresi kötelezettség, és ennek elmaradása esetén nem valósul meg szerzőijog-sérelem sem.

Ad 2. Az, hogy a honlapon szereplő ábra, illetve a nyelvkönyv borítója önálló, eredeti, szerzői jogi védelmet élvező alkotásnak tekintendő-e, attól függetlenül megítélendő kérdés, hogy az F/11/3. szám alatt csatolt kép szerzői jogilag is releváns felhasználásával készült-e vagy sem.

Az eljáró tanács álláspontja szerint a nyelvkönyv borítója annyiban mutat egyéni-eredeti jelleget, hogy egy női arc előtt szerepel a felirat, amely visszatükrözi az arc domináns színeit: a zöld szemet és a rózsaszín sminket. Egyebekben azonban a borító olyan, a könyvborítótervezésben ismert sablonokat használ, amelyek nem a tervező egyéni-eredeti alkotótévesztése eredményeként jöttek létre, ezeken nincs a tervezőnek szerzői joga: ilyen az elütő sárga színnel rátett keresztfelirat az eladott példányszámról, továbbá a függőleges sáv használata az adott kötet tartalmának meghatározására. Ilyen sablonszerű megoldás az is, hogy a borító felső részén eltérő betűtípussal és mérettel szerepel a szerző neve, és a borító alsó részét teljesen betöltve került elhelyezésre a cím.

A honlap csatolt oldala az eljáró tanács megítélése szerint nem áll szerzői jogi védelem alatt: ez egyértelműen és kizárólag olyan sablonos megoldásokat alkalmaz, amelyek bármely honlapon megtalálhatók: emiatt önálló szerzői jogi védelem e tekintetben nem állapítható meg.

Ebből következően amennyiben az 1. kérdésre igen lenne a válasz, akkor a tankönyvborító és az eredeti kép között lehetne átdolgozásról beszélni, mivel azonban az alapkép és a borító között közvetlen kapcsolat nem mutatható ki, ezért a könyvborító az eredeti képtől teljesen függetlenül áll önálló szerzői jogi védelem alatt. A honlap tekintetében szintén megáll az a megállapítás, hogy az eredeti kép és a honlap között nincs közvetlen kapcsolat, de itt az is megállapítható, hogy maga a honlap sem áll szerzői jogi védelem alatt, mivel hiányoznak az egyéni-eredeti alkotás kritériumai.

Ad 3. A csomagolóanyag és a borító egymástól jól elkülöníthető sajátosságokkal bír: míg a borítón egy női arc látható, a csomagoláson csak egy szem, amely feltételezhetően női szem; a borítón a szem zöld színe visszajön a feliratban is, a csomagoláson a szem színei

közül (fehér és zöld) csak a fehér köszön vissza a feliratban: ott csak rózsaszín és a MAGNUM védjegy barna-fehér színe jelenik meg. Itt is megfigyelhető a sminkelésben való erőteljes eltérés a borító szolid rózsaszín sminkje és a csomagoló igen erősen eltúlzott fehér sminkje között. A fehér egyébként ebben az esetben a fehércsoki belső bevonatra is utal. Lényeges és érdemi különbség továbbá a csomagolás gyöngyszerű könnyecseppje az alsó szempillákon, továbbá az, hogy a pupillában egyértelműen kivehető módon egy emberi alak tükröződik. E két sajátosság a borítóról teljes mértékben hiányzik.

Ugyanezek a különbségek megfelelően megállapíthatók akkor is, ha csak a két szemet vizsgáljuk.

Ad 4. Az eljáró tanács álláspontja szerint az 1–3. kérdésre adott válasz alapján kizárható, hogy a csomagolóanyag a borító vagy a honlap fotója alapján készült volna (mivel az 1. kérdésre adott válasz alapján ez tekinthető a „felperes által összeállított honlaphoz tartozó képi anyagnak”, és nem az F/11/3. számon csatolt kép). Ezek között csak annyi azonosság áll fenn (zöld női szem és rózsaszín kiegészítő színek), amely alapján még csak nem is valószínűsíthető az, hogy a csomagolóanyag a borító vagy a honlap alapján készült volna.

Még ha az alperes esetleg látta, ismerte is a felperes által tervezett honlap képi anyagát, akkor is legfeljebb ihletszerű viszony állapítható meg a honlap/borító és a csomagolóanyag között, mivel az eltérések itt is túlnyomó többségben vannak.

Ad 5. Elméletileg nem lehet kizárni a (megközelítőleg) egyidejű alkotást, a szerzői jog nem zárja ki az egy időben létrejött azonos alkotások párhuzamos védelmét. (A világviszonylatban mért újdonság ennek az oltalmi formának nem feltétele.) Meg kell jegyezni azonban, hogy a jelen eset ettől a helyzettől távol áll: az alkotás időbeli egybeesése feltételezhető, ugyanakkor messze nem azonos művek jöttek létre, hanem egy viszonylag kézenfekvő színösszeállítás (talán a szemszínek között a legfeltűnőbb, leginkább figyelemfelhívó szín, a zöld, és egy jellemzően feminin szín, a rózsaszín) alkalmazásából egymástól érdemben eltérő művek születtek.

Ad 6. Az alperesi termékcsalád darabjaihoz készített ötlemű csomagolóanyag terve egyértelműen egységes koncepciót tükröz, amellyel azt az üzenetet kívánta eljuttatni a gyártó a fogyasztókhoz, hogy terméke valamennyi érzékre (látásra, hallásra, tapintásra, ízlelésre, szaglásra) hatással van, és ennek megfelelő érzékszerveket jelenített meg a csomagolóanyagon. (Itt megjegyezhető az is, hogy a felperes által tervezett könyvborítón, illetve a honlapon csak jóval áttételesebb szerepe, üzenete lehet a női arcnak, illetve a zöld szemnek. A női arccal a tanulókhöz eljuttatni kívánt konkrét üzenetet egyébként a felperes sehol sem jelölte meg a peres iratokban.) Az ötös szám szintén valamennyi csomagoláson megjelenik, utalva az érzékek számára. Valamennyi csomagoláson egy-egy érzékszerv látható – többségében

nem teljes terjedelmében ábrázolva. Figyelembe véve azt is, hogy a MAGNUM jégkrém a kampányhoz kapcsolódó reklámfilmekben a női csábítás egyik eszközeként is reprezentálták, ezért nyilvánvaló az is, hogy a színvilágot is a nőies színek uralják (ami például indokolja a rózsaszín dominanciáját). Meg kell itt jegyezni, hogy a zöld szemnek ebben a koncepcióban kisebb a jelentősége, ami abból is látszik, hogy a szín nem köszön vissza a szöveges feliratok színében, továbbá hogy a reklámfilmben szereplő nő szeme sem zöld, hanem sötétbarna színű. Mindebből pedig jól érzékelhető, hogy az alperes koncepciójában a színek jelentősége is egészen más, mint a felperes által tervezett borítón, illetve honlapon, amiből szintén arra lehet következtetni, hogy itt inkább véletlenszerű egybeesésről van szó, mint tudatos átvételről.

Összefoglalóan az eljáró tanács megállapítja az alábbiakat.

Ad 1. A felperes által tervezett honlap, illetőleg a felperes által készített és megjelentetett nyelvkönyv borítója létrehozásához a csatolt kép legfeljebb ihletként szolgált, annak szerzői jogilag értelmezhető felhasználása nem valósult meg.

Ad 2. A borító egyéni-eredeti alkotásnak tekinthető, azonban nem tekinthető a csatolt fotó átdolgozásának, mivel a kettő közti hasonlóságok az 1. pontban adott válasz értelmében olyan jelentősek, hogy nem lehet megállapítani az ilyen mértékű alkalmazást. A honlap azonban a honlapszerkesztésben alkalmazott, sablonos elemekből áll, amely nem tekinthető egyéni-eredeti alkotótevékenység eredményének, így nem áll szerzői jogi védelem alatt. Ilyen módon ennek esetében nem lehet vizsgálni azt sem, hogy felhasználta-e az eredeti képet (de erre is tagadó választ kellene adni).

Ad 3. Az alperes által forgalmazott termék csomagolóanyaga és az elsőrendű felperes által tervezett borító jellemző vonásai túlnyomó részében különböznek egymástól, azok között legfeljebb véletlenszerűnek minősíthető egybeesések állapíthatók meg.

Ad 4. A borító/honlap és a csomagolóanyag között csak annyi azonosság áll fenn (zöld női szem és rózsaszín kiegészítő színek), amely alapján még csak nem is valószínűsíthető az, hogy a csomagolóanyag a borító vagy a honlap alapján készült volna.

Ad 5. Elméletileg nem lehet kizárni az (megközelítőleg) egyidejű alkotást, a szerzői jog nem zárja ki az egy időben létrejött azonos alkotások párhuzamos védelmét. Ez azonban a jelen esetben nem forog fenn.

Ad 6. Az alperes által tervezett termékcsalád darabjaihoz készített ötelemű csomagolóanyag terve egyértelműen egységes koncepciót tükröz, amellyel azt az üzenetet kívánta eljuttatni a gyártó a fogyasztókhoz, hogy terméke valamennyi érzékre (látásra, hallásra, tapintásra, ízlelésre, szaglásra) hatással van, és ennek megfelelő érzékszerveket jelenített meg a csomagolóanyagon.

*Dr. Sarkady Ildikó, a tanács elnöke
Dr. Gyenge Anikó, a tanács előadó tagja
Miticzky Gábor, a tanács szavazó tagja*

DIGITÁLIS MŰSORELOSZTÁS ÉS MŰSORSZOLGÁLTATÁS SZERZŐI JOGI MEGÍTÉLÉSE

SZJSZT- 43/07/1

A ViDaNet Kábeltelevíziós Szolgáltató Zrt. megbízása

I. A megkereső által feltett kérdések

A) Minősül-e új, egyedi felhasználásnak az analóg műsorok egyidejű, változatlan, digitális formátumú jelekként való továbbítása, ha

1. a műsor már nyilvánosságra hozott, oly módon, hogy az bárki számára hozzáférhető;
2. a műsor továbbközvetítésére analóg, egyidejű, változatlan továbbközvetítéssel a műsorelosztó már rendelkezik a műsorszolgáltatótól származó felhatalmazással, ehhez a továbbközvetítéshez képest nem változik meg:
 - 2.1. az egyidejűség,
 - 2.2. a műsor intaktsága, hiszen változtatás nélkül továbbítják a műsort,
 - 2.3. a vételkörzet és a nyilvánosság azon köre, aki a műsorhoz az elosztó révén hozzáfér,
 - 2.4. a műsorelosztó személye,
 - 2.5. az üzleti, pénzügyi modell, az ellenérték beszedése, elszámolása;
3. a műsorszolgáltató megadott hozzájárulása nem rendelkezik az átviteltechnológiáról, ki sem zárja és nem is nevesíti a digitalizált továbbítást;
4. az analóg terjesztéshez képest nem keletkezik többlettechnológiai lehetősége sem a műsorelosztónak, sem a végfelhasználónak arra, hogy a műsort vagy annak elemeit többszörözze, rögzítse;

5. az Sztj. által *sui generis* felhasználásnak minősített egyidejű, változatlan vezetékes továbbközvetítés a fentiek szerint megvalósul, a jogszabály, illetőleg más jogilag releváns tény, nyilatkozat (pl. szerződés) az átvitel technológiájára, a jelek előállításának, továbbításának módjára nem tartalmaz rendelkezést, ebből következik, hogy digitális és analóg jel között a jogszabály nem tesz különbséget, ergo az átviteltechnikák között szerzői jogilag releváns különbség nincs (ellentétben pl. a kódolt sugárzásra vonatkozó speciális szabályokkal);
6. a simulcastban a digitális átvitel önálló gazdasági jelentőséggel nem bír.

B) Az Sztj. 102–105. §-ában szabályozott egyeztető eljárásnak helye lehet-e annak tisztázása céljából, hogy a digitális simulcast egyidejű, változatlan, vezetékes továbbközvetítésnek minősíthető-e? Másként: e minősítési kérdés vitatása az egyidejű, vezetékes továbbközvetítéssel kapcsolatos vitának tekinthető-e? Az egyeztető eljárás tartalma alatt a műsorterjesztővel szemben érvényesíthető-e a szerzői jog megsértésének jogkövetkezményei, illetőleg az erre irányuló eljárásokban előzetes kérdésnek minősíthetik-e az egyeztetési eljárás eredményét?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad A) A televízió-, illetve rádióműsorok egyidejű, változatlan és csonkítatlan továbbközvetítése – mint a hatályos szerzői jogi törvény¹ (Sztj.) 28. § (2) bekezdése által nevesített elkülönült felhasználás – szerzői jogi megítélése szempontjából nincs különbség a műsorjelek analóg vagy digitális továbbközvetítése között. Az analóg műsorjelek egyidejű, változatlan és csonkítatlan digitális formátumú továbbközvetítése szerzői jogi szempontból egyenértékű azzal az esettel, ha az egyidejű, változatlan, csonkítatlan továbbközvetítés analóg formátumban történik. Ugyancsak nem tér el az egyidejű, változatlan, csonkítatlan továbbközvetítés szerzői jogi megítélése abban – a jelenlegi gyakorlatban általánosnak tekinthető – az esetben sem, ha az eredetileg digitális, műholdas, bárki által hozzáférhető (free-to-air) műsorjelet valamely kábeltelevíziós rendszer üzemtetője analóg jelfolyammá alakítja, és analóg formában juttatja el a kábeltelevíziós rendszerhez kapcsolódó előfizetői háztartásokhoz.

Az irányadó nemzetközi, uniós és hazai szerzői jogi szabályok alapján² a sugárzott rádió-, illetve televízió-műsornak az eredeti műsort sugárzó rádió-, illetve televíziószervezettől elkülönült szervezet általi egyidejű, változatlan, vezetékes továbbközvetítése attól függetlenül

¹ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról

² A kábeltelevíziós műsor-továbbközvetítés szempontjából releváns nemzetközi szerzői jogi normák:
 – az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló, Magyarországon az 1975. évi 4. tvr-rel kihirdetett, ún. Berni Uniói Egyezmény (a továbbiakban: BUE) 1971. évi párizsi szövegének 11. bis cikk (1) bekezdés (ii) pontja;
 – az 1996. évi, Genfben aláírt, ún. WIPO Szerzői Jogi Szerződés (a továbbiakban: WCT) 8. cikke;
 – az 1996. évi, Genfben aláírt, ún. WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződés (a továbbiakban: WPPT) 10. és 14. cikke;
 – az Európai Parlament és Tanács műholdas műsorsugárzás és vezetékes továbbközvetítés szerzői és szomszédos jogi kérdéseiről szóló 93/83/EGK sz. irányelvének (a továbbiakban: Műhold- és kábelirányelv) 8. és 9. cikke

a sugárzott műsor, illetve az abban foglalt védett szerzői művek, továbbá hangfelvételek és előadóművészi teljesítmények sugárzáshoz képest újabb, elkülönült felhasználását valósítja meg, hogy a vezetékes átvitel milyen technikai eljárással, azaz milyen jelformátumban valósul meg, legyen az analóg vagy digitális MPEG2 vagy MPEG4-es akár DVB, akár IP szabvány szerinti jel.³

A rádió-, illetve televízió-műsorok egyidejű, változatlan, kábeltelevíziós továbbközvetítésével kapcsolatban a sugárzott műsorokban foglalt szerzői művek (pl. filmalkotások, zeneművek stb.) jogosultjainak legszélesebb nemzetközi szintű védelmét a BUE 11.bis cikke biztosítja. A BUE 11.bis cikk (1) bekezdés (ii) pontja szerint a sugárzott rádió-, illetve televízió-műsorokban foglalt szerzői jogi védelem alatt álló alkotások jogosultjai engedélyezési jogot jelentő ún. kizárólagos joggal rendelkeznek sugárzott műveik továbbsugárzással vagy vezetékes átvittel megvalósuló továbbközvetítésével kapcsolatban, ha az ilyen továbbközvetítést az eredeti műsort sugárzó rádió-, illetve televíziószervezetnek képest más szervezet (esetünkben: kábeltelevíziós szervezet) végzi. A BUE hivatkozott szabályán túlmenően a WCT 8. cikke általában, minden nyilvánossághoz közvetítési mód, technika, illetve eljárás (akár vezetékes, akár vezeték nélküli vagy bármely más módon vagy eszközzel megvalósuló nyilvánossághoz közvetítés és lehívásra hozzáférhetővé tétellel megvalósuló nyilvánossághoz közvetítés) esetében megerősíti a szerzői jogosultak kizárólagos jogát. (A WPPT 10., illetve 14. cikke pedig az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók kizárólagos engedélyezési jogát arra az esetre szűkíti, amikor a hangfelvételen rögzített előadásaikat vagy hangfelvételeiket oly módon teszik a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai az azokhoz való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.)

A sugárzott műsor egyidejű, változatlan és csonkítatlan továbbközvetítése a szerzőkön kívül csak a rádió-, illetve televíziószervezetek tekintetében keletkezett kizárólagos, azaz engedélyezési jogot, a műsorokban foglalt előadóművészi teljesítmények jogosultjainak, továbbá a hangfelvételek előállítóinak jogdíjigényük van.

A joggyakorlás szempontjából fontos, hogy bár a szerzői jogosultak – a fentiek szerint – kizárólagos joggal rendelkeznek sugárzott műveik kábeltelevíziós továbbközvetítése esetén, e jogukat egyedileg nem, hanem kizárólag közös jogkezelés útján gyakorolhatják.⁴ A közös jogkezelő szervezetet a felhasználókkal szemben szerződéskötési kötelezettség terheli, még hozzá a felhasználók közötti indokolatlan különbségtétel nélkül, az egyenlő bánásmód elvének érvényesülése mellett.⁵ Ez azt jelenti, hogy a felhasználási szerződés tartalmának és

³ Némi bizonytalanság csak a jelen vélemény tárgykörén kívül eső, IPTV típusú jeltávitel útján megvalósuló továbbközvetítési esetek megítélésében mutatkozik európai uniós szinten, mert a Bizottság a Műhold- és kábelirányelv legutóbbi felülvizsgálata során arra az álláspontra jutott, hogy az irányelv 9.1. cikke szerinti kábeles továbbközvetítés szabályát nem lehet az internetprotokoll alapú rendszerek útján megvalósuló továbbközvetítésekre kiterjesztően értelmezni. A BUE 11.bis cikk szerinti továbbközvetítés azonban az általános felfogás szerint kiterjed mindenfajta vezetékes továbbközvetítésre, így az IPTV-továbbközvetítésre is, amennyiben az vezetékes rendszer útján valósul meg.

⁴ Sztj. 28. § (3) bekezdés

⁵ Sztj. 90. § (1) és (4) bekezdés

feltételeinek kialakítása során a közös jogkezelő eljárása meglehetősen kötött, a szerződési szabadság elve csak korlátozott mértékben érvényesül. Így, bár a szerzőknek elvileg lehetőségük lenne (de csak egyedi jogosítási szerződések esetén) az Szjt. felhasználási szerződésekre vonatkozó rendelkezései alapján a felhasználás módja tekintetében speciális feltételek, korlátozások alkalmazására (akár pl. a set-top-box alkalmazása tekintetében),⁶ a közös jogkezelésre vonatkozó különleges szabályok miatt nem lehetséges olyan kikötés, amely a digitális jelformátum szerinti továbbközvetítést bármilyen módon kizárná vagy korlátozná.

Ami az előadó-művészi, illetve hangfelvétel-előállítói jogosultak joggyakorlását illeti, e jogosultak tekintetében semmifajta speciális korlátozás vagy kizárás alkalmazása nem lehetséges, tekintettel arra, hogy jogaik kötelezően közös jogkezelés útján történő gyakorlásán túl e jogosultakat a kábeltelevíziós továbbközvetítés esetén csak jogdíjigény illeti meg, a felhasználás módjának, terjedelmének meghatározására e jogosultaknak nincs lehetőségük.

A rádió-, illetve televíziószervezetek önálló, egyedileg gyakorolható engedélyezési joggal rendelkeznek műsoraik kábeltelevíziós rendszerek útján történő továbbközvetítése esetén. E jogukat szélesebb értelemben vett nemzetközi egyezmény ugyan nem biztosítja,⁷ de európai uniós szerzői jogi szabály igen. A Műhold- és kábelirányelv 8., 9. és 10. cikke egyedi engedélyezési jogot biztosít a rádió- és televíziószervezeteknek más tagállamból sugárzott műsoraik vezetékes⁸ (kábeltelevíziós) továbbközvetítése tekintetében.

A hatályos magyar Szjt. 80. § (1) bekezdés a) pontja a rádió-, illetve televíziószervezetek kizárólagos – ún. szomszédos – jogaként meghatározza a sugárzott rádió-, illetve televízió-műsor vezetékes útján történő továbbközvetítése esetén a rádió-, illetve televíziószervezet engedélyezési jogát.

Az európai, illetve a hatályos magyar jog tehát egyedileg gyakorolható kizárólagos engedélyezési jogot biztosít a rádió- és televíziószervezeteknek műsoraik vezetékes továbbközvetítése esetén. Ugyanakkor a hatályos Szjt. (hasonlóan a nemzetközi és európai szerzői jogi szabályokhoz) a szomszédos jogok szempontjából sem tesz különbséget analóg, illetve digitális jelformátumban megvalósuló nyilvánossághoz közvetítés között. A rádió-, illetve

⁶ Szjt. 43. § (3) bekezdés, amely szerint a felhasználási engedély korlátozható valamely felhasználási módra, illetve a felhasználás meghatározott mértékére, azaz elvileg – egyedi jogosítási esetén – a szerző kizárhatná művének pl. a set-top-boxban történő továbbközvetítését, vagy meghatározhatná, hogy pl. mekkora minimumnézőszám (esetleg minimum-díjgarancia) eléréséhez köti a digitális továbbközvetítés lehetőségét, egyidejű, változatlan és csonkítatlan kábeltelevíziós továbbközvetítés esetén a szerzői jogosultak részéről ilyen kikötés alkalmazása a kizárólag közös jogkezelés útján gyakorolható engedélyezési jog miatt nem lehetséges.

⁷ Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a sugárzó rádió-, illetve televíziószervezetek ún. szomszédos jogi védelméről szóló 1961. évi Római Egyezmény 13. cikke a rádió-, illetve televíziószervezeteknek csak a saját sugárzott műsorok tovább sugárzása tekintetében biztosít jogi védelmet, a kábeltelevíziós továbbközvetítés tekintetében a rádió-, illetve televíziószervezeteket nemzetközi szerzői jogi egyezmények alapján jelenleg védelem nem illeti meg.

⁸ A Műhold- és kábelirányelv 1. cikk (3) bekezdése alapján vezetékes továbbközvetítés: a másik tagállamból származó, a nyilvánosság általi vételre szánt televíziós vagy rádiós műsor vezetékes vagy vezeték nélküli – ideértve a műholdas közvetítést is – eredeti közvetítésének egyidejű, változatlan és teljes terjedelmű, kábeles vagy mikrohullámos rendszeren keresztül történő, nyilvánosság általi vételre szánt továbbközvetítése.

televíziószervezetekre nem vonatkoznak a felhasználási szerződések általános szabályaira vonatkozó, a felhasználás módja tekintetében korlátozó feltétel kikötését engedő, a fentiekben már hivatkozott speciális rendelkezések sem,⁹ így az Szjt. rendelkezései alapján a rádió-, illetve televíziószervezetnek nincs lehetősége a digitális formában megvalósuló műsor-továbbkövetítést – ha műsorának kábeltelevíziós továbbkövetítésére egyszer már engedélyt adott – megtiltani vagy korlátozni.

Fel kell hívni ugyanakkor a figyelmet arra, hogy az Szjt. háttérjogszabályaként alkalmazandó Polgári Törvénykönyv szerződésekre vonatkozó általános szabályai alapján a rádió-, illetve televízió-műsorok kábeltelevíziós továbbkövetítésére irányuló engedélyezési (licencia-) szerződésekben a felek szabadon tehetnek egyéb, általános polgári jogi szerződési jogi kikötéseket. Így arra is mód van, hogy a rádió-, illetve televíziószervezet, melynek sugárzott műsorát a kábeltelevízió-szervezet továbbkövetíti, a jogosítási szerződésben olyan kikötést tegyen, amely a továbbkövetítés terjedelmét, technikai feltételeit külön feltételekhez köti, pl. minimális néző-, illetve előfizetős szám set-top-boxos továbbkövetítés esetén, vagy a set-top-boxban speciális programcsomagokban történő továbbkövetítést megtiltja, vagy meghatározott jelminőséget ír elő a kábeles jelátvitel tekintetében stb. Az ilyen speciális, rendszerint üzleti vagy műszaki megfontolásokon alapuló kikötések, bár nem érintik azt a fő szerzői jogi szabályt, mely szerint a műsor-továbbkövetítés attól függetlenül megvalósul, hogy az digitális vagy analóg jel formájában történik, mégis e polgári jogi speciális feltételek még érvényesen kiköthetők, és a gyakorlatban korlátozhatják a set-top-boxos jelátvitelt.

Végezetül a kérdés megválaszolásakor utalni kell arra, hogy digitális kábeltelevíziós jelátvitel esetén az egyidejű, változatlan és csonkítatlan továbbkövetítésen, azaz a nyilvánosság-hoz közvetítési felhasználáson túlmenően szükségszerűen átmeneti jelrögzítés is történik, hiszen a digitális vagy analóg műholdas vagy földi sugárzású műsorjelek vételét követően a továbbkövetítési fázist megelőzően e jelek (újra)kódolása valósul meg, amely a jeleknek a kódolóberendezéseken belüli átmeneti rögzítésével jár, még ha ez az átmeneti rögzítés a másodperc töredékét kitevő időtartamban történik is. A fentiekben hivatkozott két digitális szerzői jogi egyezmény, a WCT és a WPPT kimondja, hogy többszörösésnek minősül a mű anyagi hordozón történő közvetlen vagy közvetett rögzítése bármilyen módon, akár véglegesen, akár időlegesen, ideértve a digitális formában megvalósuló többszörösést is. Ugyancsak többszörösésnek minősül a nyilvánosság-hoz történő közvetítés céljára való rögzítés. Nemcsak a továbbkövetítés szempontjából, hanem a többszörösési (ideiglenes rögzítési) cselekmény szempontjából is megállapítható tehát, hogy szerzői jogi szempontból nincs különbség analóg és digitális jelformátum között, így arra sincs mód – különös tekintettel az alábbiakban hivatkozott szabad felhasználási rendelkezésekre is – hogy a jogosultak ezeket a digitális jelalakításokat megtiltsák vagy korlátozzák.

⁹ Lásd: 6. sz. lábjegyzet

A hatályos Sztj. 35. § (6) bekezdése az Infosoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdésének megfelelően¹⁰ a jogosultak engedélye nélküli ún. szabad felhasználásként tesz lehetővé minden olyan rögzítési cselekményt, amely a mű járulékos vagy közbenső – a felhasználásra irányuló folyamat elválaszthatatlan és lényeges részét képező, önálló gazdasági jelentőség nélküli – időleges többszörözését valósítja meg, amelynek kizárólag az a célja, hogy lehetővé tegye a műnek a szerző által engedélyezett felhasználását. A hivatkozott átmeneti rögzítésre vonatkozó szabad felhasználási szabály nemcsak a szerzői jogosultak kizárólagos jogainak alkalmazása alól teremt kivételt jogosulti engedély nélkül lehetővé téve az ilyen átmeneti jellegű többszörözési cselekményeket, hanem a többi érintett szomszédos jogi jogosult szempontjából is.¹¹

Összefoglalva: a megkeresésben részletesen körülírt esetben, az analóg műsorjel digitális átalakítása és kábeltelevíziós továbbkövetítése esetén nem beszélhetünk az analóg műsor-továbbkövetítéshez képest eltérő felhasználásról. A sugárzott műsorban szereplő szerzői művek, illetve hangfelvételek, valamint előadások tekintetében törvény által előírt kötelező közös jogkezelés valósul meg, a kábeltelevíziós műsor-továbbkövetítés digitális jelformátumban történő megvalósítását e jogosultak nem tilthatják és nem is korlátozhatják. A rádió- és televízió-szervezetek szerzői jogi alapon ugyancsak nem korlátozhatják és nem is tilthatják sugárzott műsoraik egyébként engedélyezett kábeltelevíziós továbbkövetítését pusztán azon az alapon, hogy a továbbkövetítés digitális formában valósul meg, vagy az analóg továbbkövetítés mellett digitális formában is megvalósul. Amennyiben azonban a digitális set-top-boxos továbbkövetítés műszaki vagy nézőszámbeli, illetve a továbbkövetítés terjedelmét, üzleti feltételeit érintő eltéréseket okoz az eredeti műsorszolgáltatói megállapodásban foglalt polgári jogi szerződési feltételekhez képest, úgy polgári jogi alapon az érintett rádió-, illetve televíziószervezetnek lehetősége lehet arra, hogy a set-top-boxos terjesztéssel szemben kifogást emeljen, amennyiben az eredeti megállapodásban kifejezetten élt ilyen jellegű korlátozásokat tartalmazó szerződési kikötésekkel. Ha ilyen korlátozó kikötések a rádió-, illetve televíziószervezettel kötött szerződésben külön nem szerepelnek, és a digitális továbbkövetítés nem is tágtítja semmilyen módon a felhasználásnak a jogosultak által engedélyezett kereteit, illetve mértékét, úgy a jogosultak nem emelhetnek kifogást a digitális formában megvalósuló egyidejű, változatlan és csonkítatlan kábeltelevíziós továbbkövetítés ellen.

Ad B) Az Sztj. 103. §-a szerinti egyeztető testület eljárása kábeltelevíziós továbbkövetítéssel kapcsolatos egyes viták esetén lehetséges bármely fél, illetve jogosulti közös jogkezelő szervezet egyoldalú kezdeményezése alapján. Az Sztj. 102. §-a úgy fogalmaz, hogy a díjazásról és a felhasználás egyéb feltételeiről történő megállapodás meghiúsulása esetén lehetséges

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról

¹¹ Lásd: Sztj. 83. § (2) bekezdés

az egyeztető testület eljárását kérni. Amennyiben a megkeresésben körülírt elvi kérdésben, azaz az analóg vagy digitális jelátvitel szerzői jogi minősítésében alakul ki vita a felek között, úgy ez nem tekinthető a díjazást és a felhasználás egyéb feltételeit érintő kérdésnek, az ilyen, elvi szintű szerzői jogi tartalmú jogvita kizárólagos fővárosi, illetve megyei bírósági hatáskörbe tartozik. Nem kizárt ugyanakkor, hogy a digitális továbbközvetítéssel, a set-top-boxok alkalmazásával összefüggésben nem elvi szintű szerzői jogi kérdés merül fel, hanem a vita a díjazásra, illetve egyéb szerződési feltételekre vonatkozóan (például ha a vita a felek között azzal kapcsolatban merül fel, hogy a párhuzamos digitális továbbközvetítésre tekintettel jár-e, illetve ha a válasz igen, milyen mértékű többletdíj) merül fel, amely esetben szóba kerülhet az egyeztető testület hatásköre.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy az Szjt. módosítására irányuló, várhatóan a tavaszi ülés-szakban a Parlament elé kerülő törvényjavaslat esetleg módosíthatja, kibővítheti az egyeztető testület hatáskörét.

Dr. Kovács Anita, a tanács elnöke
Dr. Sár Csaba, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja

DALSZÖVEG RÉSZLETÉNEK SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-44/07/1

A Magyar Turizmus Zrt. megkeresése

A Magyar Turizmus Zrt. által feltett kérdések:

1. A dalszöveg ezen sora minősíthető-e a mű azonosítható részének?
2. Jelen szövegrészlet jellegzetesnek minősíthető, vagy a szóösszetétel hétköznapiak minősül?
3. Az adott szóösszetétel részesülhet-e szerzői jogi védelemben?
4. Amennyiben az adott szóösszetétel esetlegesen szerzői jogi védelemben részesülhet, úgy egyértelmű-e, hogy a dalszöveg és a szlogen közötti különbség kizárja a jogsértést?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad 1–3. Az eljáró tanács álláspontja szerint a megkeresés első három kérdése (az azonosíthatóságra, jellegzetességre, hétköznapiságra és a szerzői jogi védelem mindezekből következő fennállására vonatkozóan) olyan szorosan összefügg egymással (lényegében egy kérdés különböző elemei), hogy ezekre összevontan adható koherens válasz.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 16. §-ának (1) bekezdése szerint a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű *egészének vagy valamely azonosítható részének* anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére.

Az „azonosítható rész”-re való utalás az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi törvények módosításáról szóló 2003. évi CII. törvény nyomán, az információs társadalomban érvényesülő szerzői és kapcsolódó jogok egyes kérdésekben történő összehangolásáról szóló európai parlamenti és tanácsi 2001/29/EK irányelv (a továbbiakban: Infosoc-irányelv) 2. cikkének való széles körű megfelelés céljával került be az Szt.-be. Az utalás beszurásának a közösségi jognak való megfelelésen túli célja az volt, hogy az – egyébként egységes – joggyakorlat nyomán a normaszöveg szintjén is egyértelművé váljon, hogy a szerzői kizárólagos engedélyezési jog nem csupán a művek egészben való felhasználására, hanem azonosítható, felismerhető részek felhasználására is kiterjed. (Ezt az értelmezést megerősíti az idézett törvény 53. §-ához fűzött miniszteri indoklás is.)

Akkor azonosítható a rész a művel, vagyis akkor felismerhető a részből az egész, ha a kiemelt rész ugyanúgy hordozza a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jelleget [Szt. 1. § (3) bek.], mint a teljes alkotás. Az azonosíthatóság oltalmi kritériuma tehát érdemét tekintve azonos a szerzői jogi védelem egyéni-eredeti jellegre vonatkozó kritériumával: az azonosíthatóság azt jelenti, hogy az érintett részből egyértelműen meghatározható, hogy mely mű részletéről van szó, hiszen kisebb terjedelemben is tükrözi a szerző személyiségét, azzal kétségtelenül összekapcsolható.

Abból következően, hogy a törvény „azonosítható rész”-t említ, következik, hogy a mű nem minden része állhat önálló szerzői jogi védelem alatt. Vitathatatlan az is, hogy az „azonosítható rész” terjedelmének meghatározása (vagyis az egyéni-eredeti jelleg kimutathatósága) esetről esetre változó: egy irodalmi mű, egy dalszöveg esetében nem tekinthető azonosítható résznek egy-egy szó (legalábbis akkor, ha az a magyar nyelv szókincsének része, és nem az alkotó által kreált új szó), vagyis az esetek legnagyobb arányában ennél nagyobb egység teljesítheti csak az azonosíthatóság feltételét. Ettől eltérő értelmezés oda vezetne, hogy a magyar nyelv valamennyi szava egy idő után szerzői jogi védelem alá kerülne.

Az azonosíthatóság (egyéni-eredetiség) kritériumát verssorok is csak kis arányban teljesítik, mert ezek is jórészt csak egy-egy versszakban kapnak értelmet, válnak azonosíthatóvá, vagy éppen csak a teljes versszak költői megoldása – például egy ismétlés – teszi egyéni-

eredetivé a szöveget (Azt hiszed, hogy nyílik még a sárga rózsza/Azt hiszed, hogy hallgatunk a hazug szóra/Azt hiszed, hogy mindig mindent megbocsátunk/Azt hiszed, hogy megtagadjuk minden álmunk, minden álmunk. – Bródy János: Miért hagytuk, hogy így legyen). Az azonosíthatóság teljesülhet egyetlen dalszövegsor esetében is, ezt szolgálhatják különböző eszközök: például ha a szerző nem a hétköznapi, beszélt nyelv kifejezéseit használja (.../halálesőt permeteznek/.../fekete könnyel megvéreznek – Presser–Adamis: Valaki mondja meg...), a szövegíró olyan költői képeket használ, amelyek nem hétköznapi társítást képviselnek (és a világ pajkos szellőként suhan – Quimby: Autó egy szerpentinén), a szavak sorrendje nem a szokványos, mert a versforma vagy a sor formája határozza meg a szavak sorrendjét (A sötétet messze űzni első fontos dolgunk ez csupán – S. Nagy István: A fény városa).

A „mert itthon otthon vagyok” dalszövegsor a teljes dalszöveg refrénje második mondatának egy része, utolsó tagmondata, okhatározói mellékmondat, a magyar nyelv szabályainak megfelelő sorrendben összeállított szavakkal. A létige alakja szükségszerűen következik a teljes szövegből (önvallomásként egyes szám első személyben beszél a szerző), ebben a tekintetben ez a dalszövegsor semmiképp sem tekinthető egyéni-eredetinek, a szerzővel azonosíthatónak. A szövegrész nem tartalmaz a hétköznapi nyelvtől eltérő kifejezéseket, nem használ különleges költői képeket sem. Ahogy arra a megkeresés is utal, az „itthon-otthon” szójáték az, amelynél az egyéni-eredeti jelleg esetleges fennállása meghatározó lehet a kérdések megválaszolásában. Az eljáró tanács véleménye szerint azonban ez a szójáték semmiképp sem tekinthető a dalszövegíró egyéni-eredeti szellemi tevékenységéből fakadó alkotásnak. Ez nem más, mint a magyar nyelv sajátosságaiból fakadó, viszonylag kézenfekvő, a hétköznapi nyelvben is alkalmazott lehetőség felhasználása arra, hogy szinte azonos szóval fejezzük ki a helyet és a funkciót, a művel nem azonosítható, nem hordozza a szerző szellemi tevékenységének egyéni-eredeti jellegét. Ezt a hétköznapiságot támasztják alá a megkereséshez csatolt online források is, amelyek szerint az itthon-otthon szókapcsolatot különböző tematikájú, az itthonlét érzelmi jelentőségét megfogalmazó cikkekben alkalmazzák. Azt pedig, hogy az itthon-otthon szókapcsolatot közkincként használják alkotók (köztük zeneszerző-szövegírók) érzelmek kifejezésére, igazolja az is, hogy a Lord együttes és Charlie is használja egy-egy dalában (ez utóbbi dalcímként is).

Éppen a fentiekből kifolyólag tehát sem az „itthon-otthon” szójáték, sem pedig a „mert itthon otthon vagyok” szövegrészlet nem minősíthető a művel, illetve a szerzővel azonosíthatónak, mivel egyetlen elemében sem bír olyan sajátossággal, amely a szerző egyéni-eredeti szellemi tevékenységét jelezné.

A fentiekből adódóan ez a tagmondat, illetve az itthon-otthon szavakkal való nyelvi játék önmagában nem alkalmas a szerzői jogi védelemre, mert nem hordozza az ehhez szükséges egyéni-eredeti jelleget, emiatt pedig nem azonosítható.

Ad 4. Az 1–3. kérdésre adott válasz alapján a „Mert itthon otthon vagyok” szövegrész egészében és az „itthon-otthon” szójáték sem áll szerzői jogi védelem alatt, ezért a szójáték más kontextusban való használata sem minősül szerzői jogilag értékelhető cselekménynek. Ez pedig kizárja a lehetőségét annak, hogy bárkinek ezzel kapcsolatban szerzői joga keletkezzen, illetve bárki ezzel kapcsolatban szerzői jogot sértsen.

Dr. Szilágyi István, a tanács elnöke
Dr. Gyenge Anikó, a tanács előadó tagja
Sztevanovity Dusan, a tanács szavazó tagja